

روزنامه فرهنگ و هنر

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری صاد
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی
گرافیک و صفحه آرا: سعید غفوری

www.rooznamehsaba.com
rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی خراسان
توزیع: نشر گستر امروز

پرویز اجلائی،
مدرس دانشگاه و
پژوهشگر حوزه هنر
و علوم اجتماعی:

سینمای

اندیشمند

بدون پژوهش

متولد نمی شود

هشتمین جایزه
پژوهش سال
سینمای ایران
آذرماه ۱۴۰۴

تاریخی و ملی را در قالبی جذاب منتقل کند. «پژوهش درباره مسائل زنان: او تأکید می کند: «تحولات گفت‌وگوهای زنان در سینمای ایران پس از انقلاب از مهم‌ترین موضوعات پژوهشی است. پژوهش می تواند به تعادل و واقع گرایی در بازتابی زن ایرانی کمک کند و از کلیشه سازی های فرهنگی بکاهد.» اجلائی بر ضرورت کاربردی سازی نتایج پژوهش ها تأکید دارد: «پژوهش های نظری فیلم نمی سازند، اما می توانند بنیان فکری فیلم سازان را غنی کنند. هرچه شناخت کارگردان از تاریخ و جامعه عمیق تر باشد، نگاهش در فیلم پخته تر و انسانی تر خواهد بود. پژوهش باید به فرایندی برای ارتقای اندیشه سینمایی تبدیل شود، نه صرفاً ابزاری در خدمت تولید.»

وی یکی از موانع اصلی رشد پژوهش در ایران را نبود نهاد مستقل مطالعات سینمایی می داند: «اگر مرکزی علمی با بودجه و برنامه ریزی بلندمدت برای پژوهش های سینمایی ایجاد شود، می توان مسیری منسجم برای آینده سینمای ایران طراحی کرد. تجربه کشورهایمانند فرانسه، ژاپن و ایتالیا نشان داده که مراکز ملی مطالعات سینمایی نقشی تعیین کننده در سیاست گذاری فرهنگی دارند؛ بدون دخالت در تولید فیلم، بر تحلیل، آرشیو و پژوهش متمرکزند.»

این مدرس دانشگاه در جمع بندی می گوید: «پژوهش سینمایی در ایران هنوز در آغاز راه است و باید مفهوم آن از نو تعریف شود. پژوهش در سینما فقط تحلیل فیلم نیست، بلکه مطالعه فرهنگی جامعه از دریچه سینماست. تا زمانی که نگاه میان رشته ای در دانشگاه ها و نهادهای فرهنگی نهادینه نشود، سینمای ایران در بعد فکری رشد نخواهد کرد.» او بر تربیت فیلم سازان اندیشمند تأکید می کند: «دانشگاه ها باید از آموزش صرف مهارت های فنی فاصله بگیرند و بر پرورش تفکر نظری و فرهنگی متمرکز کنند. آینده سینمای ایران وابسته به هنرمندانی است که اندیشه و پژوهش را در کنار خلاقیت هنری جدی بگیرند.»

اجلائی سخنانش را با تأکیدی تکرار پذیر پایان می دهد: «سینمای اندیشمند محصول جامعه ای است که به پژوهش و تفکر علمی بها می دهد. اگر بخواهیم سینمای ایران در سطح جهانی بدرخشد، باید پژوهش را به عنوان پایه ای فرهنگی در سیاست گذاری سینما وارد کنیم؛ نه امری تزئینی یا صرفاً دانشگاهی.»

هشتمین دوره «جایزه پژوهش سال سینمای ایران» به دبیری علیرضا اسماعیلی، نیمه دوم آذرماه و همزمان با هفته پژوهش برگزار خواهد شد.

او پیشنهاد می کند که دانشگاه ها با دعوت از فیلم سازان به عنوان استاد مدعو و برگزاری نشست های تخصصی، زمینه ی تبادل تجربه میان نظریه و عمل را فراهم کنند: «همان طور که سینماگران باید نگاه نظری را جدی بگیرند، پژوهشگران نیز باید زبان سینما را بشناسند و از فضای عملی غافل نمانند. این ارتباط متقابل، شرط اصلی رشد پژوهش سینمایی است.» اجلائی پژوهش سینمایی را فعالیتی پسینی می داند که پس از تولید فیلم انجام می شود: «هدف پژوهش تحلیل و تفسیر آثار است، نه دخالت مستقیم در روند تولید، اما نتایج پژوهش می تواند بر سیاست گذاری فرهنگی و حتی مسیر هنری سینما تأثیر غیرمستقیم بگذارد.» او با اشاره به تجربه های تاریخی می افزاید: «در دهه ۱۹۳۰ برخی جامعه شناسان آلمانی با تحلیل فیلم های همان دوران به گسترش گرایش های ناسیونالیستی پی بردند و این مطالعات بعدها در فهم زمینه های فاشیسم مؤثر بود. در ایران نیز اگر پژوهش ها علمی و روشمند انجام شوند، می توان از طریق تحلیل فیلم ها به درک عمیق تری از وضعیت فرهنگی جامعه رسید و حتی از برخی آسیب های اجتماعی پیشگیری کرد.» اجلائی برگزاری جایزه پژوهش سال سینمای ایران را اقدامی ارزشمند می داند اما معتقد است باید کیفیت پژوهش ها جدی تر گرفته شود: «جایزه می تواند انگیزه ایجاد کند، اما آنچه اهمیت دارد اعتبار علمی و محتوایی آثار است. میان پژوهش های تألیفی و ترجمه ای باید تمایز قائل شد. ترجمه نظریه های مهم سینمایی ارزشمند است، اما پژوهش ملی زمانی معنا دارد که بر اساس داده های بومی و فیلم های ایرانی انجام شود.» او یکی از نیازهای فوری حوزه پژوهش را ایجاد آرشیو جامع فیلم و اسناد سینمایی می داند: «بدون دسترسی منظم به منابع و داده ها، هیچ پژوهش عمیقی ممکن نیست. این آرشیو باید به صورت عمومی و برای پژوهشگران باز باشد.»

اجلائی سه حوزه را برای توسعه پژوهش های سینمایی کلیدی می داند: پژوهش درباره هویت و وحدت ملی: «ایران کشوری چندقومیتی است و سینما می تواند با بازتابی فرهنگی مناطق مختلف، به انسجام ملی کمک کند. تولید فیلم در اقوام و نواحی گوناگون تهدید نیست، بلکه فرصتی برای گفت و گوی فرهنگی است.»

پژوهش درباره جوانان و فرهنگ معاصر: «نسل جدید در مواجهه با محتوایی بی پایان فضای مجازی، نیازمند بازشناسی هویت فرهنگی خود است. سینما می تواند ابزاری برای بازآفرینی این هویت باشد و ارزش های

پرویز اجلائی، مدرس دانشگاه و پژوهشگر حوزه هنر و علوم اجتماعی، معتقد است سینمای اندیشمند تنها در جامعه ای شکل می گیرد که تفکر علمی و نگاه میان رشته ای در آن ریشه دار باشد. او با تأکید بر این که «پژوهش در سینما نیازمند نگاهی نظری و فرهنگی است، نه صرفاً فنی»، می گوید: «برای ارتقای سطح پژوهش های سینمایی در ایران باید نظام آموزشی سینما از نو بازتعریف شود.»

وی در توضیح دشواری های پژوهش در سینما بیان می کند: «سینما برخلاف علوم دقیقه، پدیده ای چندوجهی و تفسیربردار است. نمی توان بازتابی های فیلم را به طور مستقیم به واقعیت اجتماعی نسبت داد، زیرا فیلم نه فقط یک اثر هنری، بلکه متنی فرهنگی است که در بستر خاصی از معنا شکل می گیرد. از این رو پژوهشگر سینما باید با فلسفه، جامعه شناسی، تاریخ هنر و مطالعات فرهنگی آشنا باشد تا بتواند لایه های پنهان معنا را در آثار تحلیل کند.»

اجلائی با اشاره به وضعیت آموزش در دانشگاه های ایران می گوید: «مشکل اصلی این است که در نظام آموزشی ما نظریه های سینمایی و میان رشته ای به اندازه کافی آموزش داده نمی شود. دانشجویان بیش از آنکه با نگاه تحلیلی تربیت شوند، به آموزش های فنی و تولیدی محدود می شوند. در حالی که در دانشگاه های معتبر جهان، رشته «مطالعات سینمایی» شاخه ای نظری است و دانشجویان ابتدا با فلسفه هنر، جامعه شناسی و ادبیات مواجه می شوند.» او تأکید می کند که «سینما صرفاً مهارتی فنی نیست، بلکه پدیده ای فرهنگی است که باید در متن تحولات اجتماعی و تاریخی فهم شود.» به باور او، اگر آموزش دانشگاهی به این بعد فرهنگی بی اعتنا بماند، فارغ التحصیلان توانایی تحلیل عمیق سینمایی را پیدا نخواهند کرد. او راهکار اصلاح این وضعیت را ایجاد رشته ای مستقل با عنوان «مطالعات سینمایی» می داند: «در بسیاری از کشورها، مقطع کارشناسی برای آموزش مهارت های فنی و مقاطع تحصیلات تکمیلی برای مطالعات نظری طراحی شده است، اما در ایران این تفکیک وجود ندارد. همین باعث شده پژوهش های جدی و تأثیرگذار در سینما کمتر شکل بگیرند.»

به گفته ی اجلائی، یکی از آسیب های جدی در ایران، نبود ارتباط دوسویه میان دانشگاه و بدنه سینماست. او توضیح می دهد: «وقتی دانشگاه از واقعیت های تولید فیلم فاصله بگیرد و سینماگران نیز به یافته های علمی بی اعتماد باشند، هیچ کدام از دو حوزه رشد نخواهند کرد.»

اکنون در سینماهای سراسر کشور

GUARDIAN OF THE FIELD